Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

21.5.2018

Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta (HE 59/2018 vp)

Asiantuntijakuuleminen 23.5.2018; työ- ja elinkeinoministeriön lausunto

Työttömien mahdollisuus opiskella työttömyysetuutta menettämättä

Hallitus on antanut eduskunnalle hallituksen esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta (HE 59/2018 vp). Muutoksen tavoitteena on tukea ja sujuvoittaa työttömien mahdollisuuksia parantaa opiskelemalla työllistymisen ja yritystoiminnan aloittamisen edellytyksiä.

Työnhakijalla ei nykyisin lähtökohtaisesti ole oikeutta työttömyysetuuteen päätoimisten opintojen ajalta. Päätoimista omaehtoista opiskelua voidaan kuitenkin tukea työttömyysetuudella, jos työnhakijalla on työ- ja elinkeinotoimiston tapauskohtaisesti toteama koulutustarve ja eräät muut edellytykset täyttyvät.

Työttömyysturvalakia (1290/2002) muutettaisiin siten, että työttömillä olisi mahdollisuus opiskella enintään kuusi kuukautta kestäviä opintoja työttömyysetuutta menettämättä. Keskeinen ero nykyiseen mahdollisuuteen opiskella työttömyysetuudella tuettuna on se, että työ- ja elinkeinotoimisto ei tekisi arviota siitä, onko työnhakijalla koulutustarvetta vai ei.

Tavoitteena on, että työtön uskaltaisi aloittaa työllistymistään tukevat opinnot pelkäämättä työttömyysetuuden menettämistä. Enintään kuusi kuukautta kestävistä opinnoista tulisi jatkossakin ilmoittaa työ- ja elinkeinotoimistolle, mutta toimisto ei tekisi arviota opintojen pää- ja sivutoimisuudesta.

Työttömyysturvajärjestelmän tarkoituksena on tukea työttömien pääsemistä takaisin työhön. Tämän vuoksi opintojen tulisi olla sellaisia, että ne antavat ammatillisia valmiuksia tai tukevat yritystoimintaa. Tätä edellytystä on tarkoitus tulkita laajasti.

Myös kuuden kuukauden enimmäiskesto on yhteydessä työttömyysturvajärjestelmän tarkoitukseen. Ratkaisevaa olisi nimenomaan opintojen kesto. Se ei olisi mahdollista, että pitkäkestoiset opinnot aloitetaan työttömyysetuudella ja opintoja jatkettaisiin myöhemmin opintotuella. Kesken jääneiden opintojen suorittaminen loppuun olisi mahdollista työttömyysetuutta menettämättä, jos opintojen keskeytymisestä on kulunut vähintään vuosi.

Käytännössä opinnot voisivat olla esimerkiksi erilaisia täydennyskoulutusjaksoja. Ylipäätään kyse on työnhakijan omaehtoisista opinnoista, eikä työ- ja elinkeinohallinto osallistu esimerkiksi opiskelupaikkojen hankintaan tai opiskelijavalintaan.

Opiskelu esityksessä mahdollistettavalla tavalla ei vapauttaisi työnhakijaa velvollisuudesta hakea tarjottua työtä ja osallistua julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä. Toisaalta nykyinen työ- ja elinkeinotoimiston harkintaan perustuva mahdollisuus opiskella työttömyysetuudella tuettuna säilyisi ennallaan. Tämän nykyisen tukimahdollisuuden aikana ei edellytetä esimerkiksi tarjotun työn hakemista ja vastaanottamista.

Päätoimisen opiskelun aikainen toimeentulo turvattaisiin jatkossakin ensisijaisesti opintotuella. Tämä koskee erityisesti nuoria, ja tämän vuoksi esitettyä muutosta sovellettaisiin 25 vuotta täyttäneisiin.

Työttömyysturvan ns. aktiivimalli

Opinnot osoittaisivat jatkossa työttömyysturvan ns. aktiivimallissa edellytettyä aktiivisuutta kolmella tavalla:

1) Edellä kuvatun muutoksen soveltamisalaan kuuluvat enintään kuusi kuukautta kestävät opinnot osoittaisivat aktiivimallissa edellytettyä aktiivisuutta.

Käytännössä työttömyysetuuden määrää ei alennettaisi, jos työnhakija on opiskellut ”uuden mallin” mukaisia opintoja aktiivimallin tarkastelujakson aikana vähintään viisi päivää.

2) Koska aktiivisuuden osoittamisen osalta ei ole perusteltua rajata muutosta koskemaan 25 vuotta täyttäneitä, työttömyysturvalakia muutettaisiin samalla siten, että kaikki työnhakijan sivutoimiset opinnot osoittaisivat aktiivisuutta enintään kuuden kuukauden ajalta. Tämä koskisi kaikkia työnhakijoita heidän iästään riippumatta.

Sivutoimisten opintojen lukeminen aktiivisuuden osoitukseksi koskisi opintoja niiden järjestämistavasta riippumatta. Tämän vuoksi esimerkiksi oppilaitosten verkossa tarjoamat sivutoimiset opinnot osoittaisivat aktiivisuutta. Käytännössä siis mitkä tahansa sivutoimiset opinnot otettaisiin huomioon kuuden kuukauden ajalta.

Käytännössä työttömyysetuuden määrää ei alennettaisi, jos työnhakija on opiskellut sivutoimisesti aktiivimallin tarkastelujakson aikana vähintään viisi päivää.

3) Myös työnhakijan päätoimiset opinnot vaikuttaisivat tietyin edellytyksin niin, ettei työttömyysetuuden määrää alennettaisi aktiivimallissa tarkoitetulla tavalla.

Aktiivimallin 65 päivän tarkastelujakso perustuu päiviin, joilta on maksettu työttömyysetuutta. Koska muiden kuin esityksessä tarkoitettujen ”uuden mallin” mukaisten päätoimisten opintojen ajalta ei makseta työttömyysetuutta, päätoimiset opinnot eivät voi osoittaa työnhakijan aktiivisuutta samalla tavalla kuin sivutoimiset opinnot.

Päätoimiset opinnot huomioitaisiin siten, että vähintään viisi päivää kestäneiden opintojen jälkeen aktiivimallin tarkastelujakso alkaisi alusta eikä etuuden määrää alennettaisi.

Laati vanhempi hallitussihteeri Timo Meling